

Vzdelávanie k trvalo udržateľnému rozvoju stále aktuálne

Zlepšenie stavu životného prostredia je jednou z priorit vlády Slovenskej republiky. Vláda si je vedomá, že trvalá starostlivosť o životné prostredie úzko súvisí so stavom environmentálneho vedomia a vzdelania obyvateľov. A preto aj vo svojom programovom vyhlásení kladie dôraz na rozvoj školskej i mimoškolskej výchovy a vzdelávania, environmentalistiky, environmentalnej regionalizácie, etiky, osvety a propagácie a environmentálne prospešných aktivít mládeže a občanov. Vzdelávanie okrem toho, že je jedným z ľudských práv, je predpokladom dosiahnutia trvalo udržateľného rozvoja a dôležitým nástrojom účinného riadenia, zdôvodneného rozhodovania a rozvoja demokracie. Environmentálne vzdelávanie a výchova by mali byť v modernej demokratickej spoločnosti samozrejmom súčasťou školského systému. Priorita by mala byť v integrácii kultúrnych, prírodných, historických a spoločenských aspektov, zdrojov a potenciálu do jednotlivých vyučovacích predmetov ako súčasť široko koncipovaného procesu environmentálnej výchovy a vzdelávania (vzťah ku kapitole 36 Agendy 21). Vzdelávanie, vrátane formálneho vzdelávania, zvyšovanie uvedomenia verejnosti a odbornú prípravu je potrebné považovať za proces, v ktorom si ľudia môžu realizovať svoje potenciálne možnosti. Vzdelanie je základným predpokladom pre podporu trvalo udržateľného rozvoja a pre zvýšenie ľudského potenciálu v riešení environmentálnych a rozvojových problémov. Vzdelávanie a výchova k trvalo udržateľnému rozvoju môže tak pomôcť premeniť našu víziu na realitu.

Problematika trvalej udržateľnosti je veľmi aktuálna a je jednou z nevyhnutných podmienok ďalšej existencie ľudstva. Najmä v poslednom období sa problematika trvalej udržateľnosti dostáva do popredia, keď nahromadené environmentálne problémy (vyčerpávanie prírodných zdrojov, zhoršovanie kvality životného prostredia, ohrozenie biodiverzity, narušenie stability krajiny a pod.) prerastajú rámec čisto ekologický a stávajú sa existenčnými (ohrozená je existenčná podstata ľudského rodu). Otázkam trvalej udržateľnosti bolo venovaných viacero odborných štúdií a politických podujatí. Najnovšie o tom svedčí správa hlavného ekonóma britskej vlády Nicholasa Sterna, v ktorej sa zaoberá problémami a následkami globálneho otepľovania.

Výchovu zážitkom si najskôr vyskúšali učitelia

Medzi najvýznamnejšie politické podujatia bezpochyby patrí Rio summit 92, ktorý dal podnet k celosvetovému riešeniu problematiky trvalo udržateľného rozvoja. Slovenská republika prijala koncept TUR schválením národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja SR ako širokospektrálneho záväzného koncepčného materiálu zabezpečujúceho smerovanie rozvoja spoločnosti v súlade s princípmi a kritériami trvalo udržateľného rozvoja.

V zmysle záverov 5. konferencie ministrov životného prostredia členských krajín EHK OSN *Životné prostredie pre Európu*, ktorá sa uskutočnila v Kyjeve, ustanovil Výbor pre environmentálnu politiku EHK OSN na svojom 10. zasadnutí pracovnú skupinu pre vzdelávanie k trvalo udržateľnému rozvoju a poveril ju pripraviť v úzkej spolupráci s UNESCO návrh Stratégie EHK OSN k vzdelávaniu k trvalo udržateľnému rozvoju. Táto skupina pripravila návrh stratégie, tak aby sa poskytoval flexibilný rámec, využiteľný pre podporu a presadzovanie vzdelávania a výchovy k trvalo udržateľnému rozvoju vo všetkých 55 členských štátoch EHK OSN.

Na 11. zasadnutí Výboru pre environmentálnu politiku EHK OSN sa dohodlo na usporiadaní spoločného stretnutia ministrov životného prostredia a školstva členských štátov EHK OSN. Zasadnutie sa uskutočnilo vo Vilniuse (Litva), 17. - 18. marca 2005. Na tomto zasadnutí bola stratégia vzdelávania pre trvalo udržateľný rozvoj oficiálne prijatá. Je prínosom pre Rámec návrhu plánu implementácie Dekády výchovy k trvalo udržateľnému rozvoju OSN, ktorý pripravila Organizácia Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO), a plne s ním súhlasí, a mala by tvoriť základ pre regionálnu implementáciu dekády a realizáciu výsledkov Svetového summitu o trvalo udržateľnom rozvoji.

Cieľom tejto stratégie je podporiť členské štáty EHK OSN v rozvíjaní a začleňovaní VTUR do ich formálnych systémov vzdelávania, do všetkých vyučovacích predmetov, a do neformálneho a informálneho vzdelávania. Umožní to ľuďom získať vedomosti a špeciálne návyky v oblasti trvalo udržateľného rozvoja. Stratégia je adresovaná vládam a motivuje ich tvoriť politiku a pripravovať opatrenia na integráciu otázok trvalo udržateľného rozvoja do výchovy a vzdelávania a učí zapájať pedagógov a ostatné zainteresované strany. Nakoľko výchova k TUR musí zohľadňovať miestne, nadnárodné, národné

Pozrite sa: takto sa sadi strom!

a regionálne podmienky, môže klásť rôzny dôraz na jednotlivé aspekty TUR v závislosti od krajiny a oblasti vzdelávania. Stratégia prijatá vo Vilniuse by mala slúžiť ako flexibilný rámec pre krajiny regiónu za predpokladu, že jej implementácia je riadená prioritami krajín a iniciatívami prijímanými so zreteľom na ich špecifické potreby a podmienky. Každá krajina zodpovedá za implementáciu tejto stratégie. Na to, aby sa mohli zaviesť princípy TUR v rámci celého systému vzdelávania, je nutná silná politická podpora na všetkých úrovniach vlády.

Slovenská republika prijala závery vilniusej konferencie. V roku 2005 bola ministrom školstva menovaná medzirezortná komisia medzi Ministerstvom životného prostredia SR a Ministerstvom školstva SR. Táto komisia dostala názov Environmentálna komisia na vzdelávanie. Hlavnou náplňou činnosti bolo prijatie Národnej stratégie vzdelávania k trvalo udržateľnému rozvoju. Komisia stratégiu vypracovala a predložila ju na podpis ministrom školstva SR. V súčasnom období sa pripravuje Akčný plán k vzdelávaniu k trvalo udržateľnému rozvoju. Termín by mal byť do konca roku 2006.

Implementácia programu trvalo udržateľného rozvoja predstavuje dlhodobý proces vyžadujúci nevyhnutne zmenu správania sa človeka nielen k prírode a prírodným zdrojom, ale aj k sebe samému. Ide o proces časovo a finančne náročný. Slovensko má v procese úspešnej implementácie dobrú východiskovú pozíciu a veľké šance. Je len na nás ako využijeme ponúkané príležitosti. Z hľadiska zabezpečenia vzdelávania trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti boli stanovené nasledovné ciele:

Fáza I (do roku 2007): vytvorenie pevného základu na začatie implementácie.

Fáza II (do roku 2010): implementácia stratégie by mala byť v plnom prúde. V tomto ohľade by krajiny mali preskúmať pokrok dosiahnutý pri implementácii ich príslušných národných stratégií a v prípade potreby ich revidovať.

Fáza III (do roku 2015 a ďalej): krajiny by mali dosiahnuť značný pokrok v implementácii VTUR.

RNDr. Lucia Fančová

Ministerstvo životného prostredia SR

Ilustračné foto: archív SAŽP